

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

82. Mirac. gratiae diuinae in Neoph.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

virgo, aliena fraude quàm proprio scelere magis ream; nocte quadam illi spectantiam se præbuit sereno vultu & hilari, cum formosissimis pueris duobus, Christo, & Ioanne Baptista; monuit benignè, ne sequi pigeret, multo meliùs ipsi, quàm sibi fingeret post vitam hanc fore. Hæc illi somnium tam expressis imaginibus viuum, vt rem sibi crederet vigilanti, prudentique obiectam, sed quòd, cum quibus, & quam sequi deberet ignorabat, en ergo sub noctem sequentis diei, P. Gaspar Ferreira in id oppidum venit Chiencianæ subiectum ditioni, sacram in altari componit ornâtque imaginem quod in auditorio struxerat cogendis ethnicis præparato, confluit populus ad imaginem nondum vilam, & apud Sinas elegantem, ex qua Ferreira docendi aditus captabat; adest inter alios quoque anus cernendæ imaginis curiositate, de qua vulgo mira dicebantur, etsi multæ artis specimen non esset: primo autem ingressû, & aspectu, subsistens exclamat. Tres illi en! hi sunt quos nocte hac vidi, hos, inquam, ipsos vidi, quod P. Gaspari la-cbrimans cum distinctè narrasset, ex eo didicit quòd invitaretur, & sequi quos viderat aliud non esse nisi fieri Christianam. Quod ample-xata mox, personam deponit Mandarinæ, pallam resumit femineam, nugaram plaustra illi tradit igni absumenda, quibus absumptæ fuerant eius opes ab nequissimis Bonziis prærogatiua ipsi beatitatis iura in futuram vitam vendentibus. Postremò diuina bonitas obstinatissimum quoque sin filij monita parentis animum portento misericordiæ sub-egit. Familiam omnem, Christianis adiunxerat filius, solus obstabat suadenti parens, cuius denique infelicissimam animam cum ardentius solito, postularet à Deo filius, alioqui mœrore non consolabili moriturus, sic illam obtinuit. Orabat eodem tempore in larario suo parens, & ecce idola omnia, nullius aut pulsa aut contacta manu, suis moueri sedibus, artis, & loculis; corruere, affligi, & dissilire membratim mutila; ethnicas, quod erat, iam non obscure agnoscere Christianorum Deum Diis omnibus imperare, vnum esse ac verum Deum, solûmque adorandum. Surgens itaque filium accersit; Christianum exinde se asserit, pignus fidei suæ iumentum ad Gasparem mittit, simulachro-tam fragmentis onustum, igni vindicæ absolucndis.

Sequantur nunc prodigia diuinæ gratiæ in Neophytis luculentissima; in his non pono cilicia, catenas, verbera, præmissa communioni sacræ
 31. Mirac. gra-tiæ diuinæ in Neoph.

tejunia, celebrationem festorum principum & rei diuinæ, cruda hyeme, per montes asperos, longis itineribus quæsitam; hæc enim omnia, vulgo vsu trita, videri singularia desinere. Literatum Suzaium, hominem ferum icæque impotentissimæ, mouit Deus vt veller esse Christianus. Patrem adit modestus, affabilis, humilis, & ab se iam alius, cui tamen propterea, nec baptismus, nec fides statim datur. Moras sibi, spem inter & repullam iniectas patienter ferens; aliquantò post redit, eadem qua priùs moderatone, suisque tam precibus, tum Christia-norum amicorum à Patre suscipitur diuinis imbuendus cum omni fami-lia

lia quam ipse iam Christo manciparat. Die lustrico in paratam autem propinqui eius conuenerant, & quibus fuerat in literarum studio magister (quod munus apud Sinas honorificum est) sedit illic se mediam Siuzajus, ad Sacrum fontem, sed eo schemate quod adstantes omnes habuit valdè attonitos; manu altera gestabat faciem; vestem & insignia Siuzajizuo brachio sustinebat, & hac specie consistens coram Patre, scio, inquit, has vestes non esse reas meorum criminum, his nihilominus peruios aditus ad tribunalia inueni, vbi arte dicendi causarum æquitatem millies venalem habui: boni vt damnarentur, fontes absoluerentur feci; nunc aliam initurus vitam, hac veste me spolio, vnàque omni Literatorum iure ad agendas causas pro tribunali- bus; tam certò id obseruaturus, quàm vt maximè vellem, nunquam has vestes sum repetiturus, cum his vestes in ignem coniecit, & demissione sui abiectissima prostratus in genua ritè abluitur Pauli nomen ex fonte sortitus. Dies fluxerant non multi, cum vitæ antea per flagitia omnia exactæ, præcipua scelera grandi caractere in aula propoluit in qua fuerat baptizatus, vt de Christiani, & nuper ethnici moribus intelligerent legentes, Christianæ legis sanctimoniam efficacem, cui esset tam prouum suos in melius mutare. Perseueravit constans in adolescentibus docendis, haud tam suo vili, quàm pretioso illorum, & æterno bono. Ex iis triginta intra paucos menses Ecclesiæ addidit, & animaduertens suo illi Deum afflate conatui, affixo foribus claro programmate, gratuitam docendi operam pauperibus obtulit quæ liberalitas boni præceptoris, scholam ei discipulorum numero breui angustam fecit. Prima illic prælectio de Christiana Doctrina habebatur, & crebro subinde aliqui se dabant, quos eius spectabilis probitas, & condiscipuli magistro concolores, Christianissimi desiderio inflammabant, ipse ad Patrem deducebat, baptismo expiandos. Nec dolebant ethnici parentes mutatione illa filiorum; Nam præstantia discendi & morum honestate, ita splendebat Pauli schola, vt beatè secum putaret agi cui obligisset eius disciplinæ suum aliquem filium tradere. Pietatis autem Christianæ quam in ea nostri peculiari diligentia fouebant, quam gerent sollicitudinem experimento sit quindennis puer qui parte verni ieiunij, quo per artem minimè tenebatur, per inconsiderantiam omilla, erratum innocens decreuit, dierum centum pensare ieiunio, produxitque id pensum longissimè quoad monitus Patris vetuit vlterius pergere: fuit & aliud Chiatini, Pauli gymnasio simile, docebat illic iuuenis Christianus, subseq̃ue omnes discipulos professioni Christianæ solenter addixerat, educabatque in omni cultu pietatis, sed vnum experiebatur intractabilem rixosum, & parum honestæ apud socios famæ; cumque refractarius adolescens nec blandis monitis, nec seueris melior fieret, seduxit illum aliquando in templum præceptor pulcherrimus & solus cum solo ante aram, de genibus, flens, orans, gemens commendauit Deo miserum iuuentem; post inculcatis rationibus

nibus quibus cum tories pulsarat, secedit paululum, nudatisque
seorsum humeris, cruento cœpit in sese ac longo verbere sæuire; ac
resumpto denique vestitu, silentio discessit. Hic ille hætenus effrænis
erubescere seipsum, demirari sinceram Magistri beneuolentiam, & è
uestigio illum asscetus, actis industrij amoris, & curationis operosæ
ab eo exegit præterea, nisi vt Patris consilio regi vellet Christianis
Præfecto, & more condiscipulorum hebdomada quaque apud illum
peccata deponeret. Alium fallente diei memoria frustillum carniuum
in conuiuio cum gustasset, ea cepit obliuionis pœnitudo, vt abstinẽ-
tiam carniuum in annum vouerit. Eratque idem ab omni labecula tam
acerfus; vt tentationum sensus periculosarum retunderet, styli ferrei
punctione, sed tam altè carniibus infixæ, donec multo sanguine flue-
rent, qua sui victoria breui obtinuit, ne se in posterum turbaret im-
pura sollicitatio. Fochiensem quendam Christi caritas ed egit vt ca-
sam pauperem venderet, hoc est quicquid in bonis possidebat, quo li-
brum publicè vtilem à Patribus editum, recudi iuberet suo sumptu,
largèque in omnes, ethnicos, Christianos indilcriminatim dispergeret.
Simili alius instinctu in oppido Nancianensis ditionis, domus suæ fron-
tem hac epigraphè insigniuit, digitalibus conspicua literis. Hic cœli,
& terræ Dominus adoratur; hic eius sanctissima lex seruatur. Domum
subeat qui cupit pluribus, doceri, quærere, disputare. Et verò illam om-
nium ordinum ea frequentia subiit, vt veri Dei cognitio breui quoque
vicina peruaderet oppida; cumquè haud minus agendo quàm dicendo
posset; eius rationes qui minus perciperent, exempla viuendi vltro
capiabant, & virtutum lucem, ob quas apud Deum, magna credebatur
pollere gratia, vocabaturque assidue ad sanationes omnium morbo-
rum; quam ille curandi gratiam prudenter omnino ad propagationem
fidei dispensabat. Nam illud, quo tota constabat eius medicina, aquæ
lustricæ sorbillum priusquam iacenti porrigeret, omnium animos ad
beneficium parabat, domumque purgabat omnibus quæ superstitionem
redolerent, ne posset ab impiis morborum sanatio, nisi Christianorum
Deo attribui. His & aliis sexcentis in omni genere virtutum beatis ma-
nipulis consolabatur Deus annuatim labores Sinensium operariorum;
à quibus certè feminas non excludo, quin iungo dictis superiùs Vir-
ginem Ceuicensem, quæ plenis Missæ solenniis, magna clara voce
Virginitatem Deo consecrauit, cuius facti, fortassis non tam festinatò
à Patribus probandi, habuisse se auctricem interijus & magistram dixit
Deiparam, cui nihil gratiùs censeret, virtutum eius imitatione. Alia-
rum item & Virginum & conditionis omnis in Prouincia Sciansi mu-
lierum extitère præclara in defensionem pudoris decora. Earum enim
oppido irruptione subita prædonum capto, per abrupta in præceps se
demittunt, quò illas haudquaquam ausi sunt prædones consequi, eæ
supra sexum, & periculum audaces membrorum & vitæ discrimen ma-
G G g

luere, quam honoris subire. Erant Vagnonij in Christo discipula, quatum accepta clade Tuon ille Petrus Siuzaius, vir sanctus familiarum suum ad illas misit, gratias acturum honoris eximij quo Christianitatum illustrant, & quo Christianam pudicitiam commendatant exempli fortissimi; summam inde argenti in eas diuisurum, quæ accepta damna utcumque sarciret. Postremò factum masculæ generositatis, elegantissima historia complexus, latissimè vulgavit. Quibus ille officiis non diu distulit quantam à Deo inisset gratiam sentire. Eius oppidum pariter aggressi prædones quod se præsidio militum pro muris solo tuebatur, putarunt se illo facillè potituros, & verò milites quibus Petrus arma cum familiaribus iunxerat, terga vertunt; ipse anitibus solis stupatus famulis Deum, & Angelos magna voce in opem vocantibus, stare fortiter in prædones, instantes repellere, fundere, fugare, prædàmque ex iis opimam recipere, haud sanè alio quam peculiari præsentis Dei auxilio. Matronam in præda nobilem reperit, Mandarin afflictiissimi uxorem, quæ abducebatur in famulam; eam honesto septem comitatu ad virum illico remisit qui beneficio permotus quod negabat posse nisi à Christiano proficisci, & ipse cum uxore, familiæque numerosa factus est Christianus. Superest ab anno tricesimo tertio Sinensis Ecclesiæ ingens lucrum, superest inestimabilis iactura; illud insula Hainan, nullius antea cultura tactæ. Hæc Pauli Colai, cuius religiosa generositate, & mirabilibus exemplis, Christianitas illa fouebatur.

83.
Hainan insula
sing. &
cæteris apud
nos.

Syllabæ seu voces potius quæ vocem Hainan componunt, australem apud nos sonant oceanum, nam à continenti Cantonensis Prævinciæ vix horæ sex, eius nominis insulam diuisunt, inde austrum versus longè porrigitur, & Sinum de se Hainan nominat, pauendum illud uentis, & infinitarum nauium sepulchrum. Sicilia haud multò minor est: latitudinis gradui boreali vndeicesimo medi a subiacet, oras tamen utrimque in gradus oppositos magnis spatiis extendit. Sed mira ubique soli feracitate; montana eburnum; aquilam, Calambam, & eiusmodi proferunt arbores, odore, natiuis coloribus, & perennitate speciosas; venatu præterea abundant omnis generis ferarum: planorum ubertatem, fluuiorum irrigua sic opimant, ut sint alendis habitatoribus largè suffectura, et si eorum bonam partem contingat à cultoribus omitti; quod si auri quoque illos vrat cupido, auri bracteolæ, & grana, fluminum lapsu ex montibus deuecta, venarum diuitum cæta iis præbent indicia, ex quibus illud effodiant. Præter cæteram autem varietatem vniuersarum frugum Coccum item producent illam, cornucopiam Indorum, ex qua Indi oleum, vinum, acerum, saccharum, clauos, & vasa, vsus cuiuslibet; domos, necessariis ad vitam instructas, naues earumque omnia armamenta, ducunt, ædificant onerantque eiusdem arboris fructibus, in diuersas oras magno quæstu portandis. Sed non sunt Hainenses in vsu eius arboris tam solertes; iis tamen haud parcius suum mare, quam solum, compendiosum est; bimestrem exercent